

Per la lletra el coneixereu

Marta Ministral i Masgrau

AMB LENTITUD VA AGAFAR EL SOBRE, el va obrir amb les mans tremoloses i es posà a llegir silenciosament el contingut de la carta. El rostre se li va contraure dolorosament. Jo me'l mirava de reüll i no gosava dir res, però esperava la seva reacció i no em va sorprendre veure que li queien llàgrimes i que els llavis dibuixaven un gest de tristesa inconsolable.

Jo observava i no gosava dir res, perquè havia llegit el nom del remitent i coneixia la seva lletra, la qual em va fer avinent que el paper que ara dansava titil·lant a les mans del pare contenia les darreres paraules escrites del tiet Jaume.

Era, per tant, una carta pòstuma. L'acabava de tirar al correu –així deien les seves darreres frases: «ara sortiré de casa i la tiraré a la bústia»–, quan el cor li va anunciar el darrer sotrac mentre esperava que li fotocopiessin el darrer guió de la sèrie *Doctor Caparrós* per a dur-lo als estudis de televisió.

Val a dir que al tiet Jaume li agradava molt escriure, fins i tot, ho preferia al telèfon, al qual considerava impersonal, mal educat i empipador, de manera que enviava missives a tothom, especialment a la família per a *explicar-los les coses més inversemblants que li passaven pel cap*, teclejant les lletres al mateix ritme que enfilava les idees, relatant el que pensava en aquell instant com si estigués parlant, just al mateix moment, amb l'interlocutor.

La diferència era que la seva opinió o informació arribava sempre amb retard, no tenia la immediatesa del blasmat aparell impertinent que es colava en totes les cases i reunions.

Malgrat el seu rebuig, sovint em preguntava: maca, què preferiries si estiguessis sola en una illa deserta, un telèfon o un televisor? Jo, poruga, contestava invariablement: un telèfon (per parlar amb algú i que em vinguessin a buscar, pensava); a la qual cosa ell responia, invariablement: molt intel·ligent, molt intel·ligent. M'agradaria

saber què opinaria dels actuals telèfons mòbils i de l'ús –o abús– que en fem. Ja en redactaria, ben segur, algun article punyent i sucós.

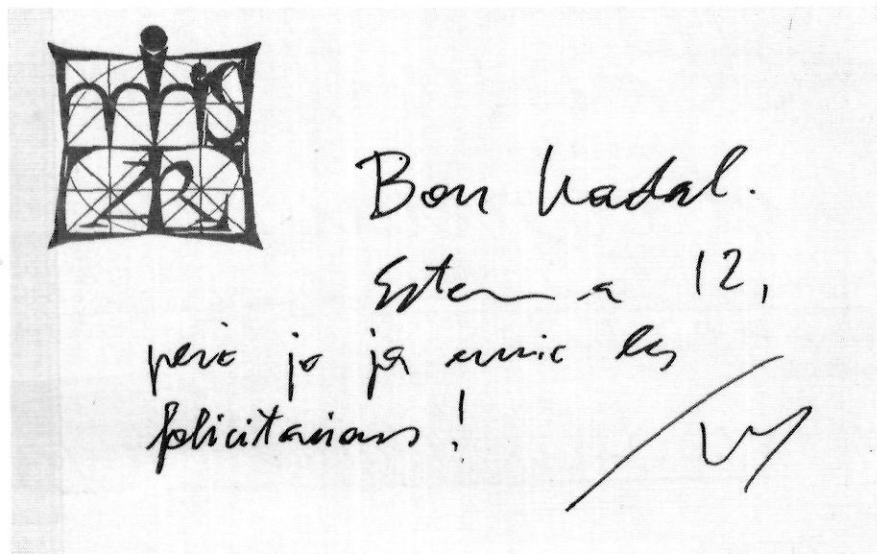
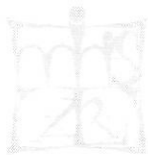
Ell, que era també un poruc de mena, no es podia estar de comunicar-se amb els altres i es passava hores davant la màquina d'escriure sigui per a dirigir-se als seus lectors o als seus tolerants corresponents que rebien amb força entusiasme tota mena de notes iròniques, perquè cal remarcar que no escrivia llargues cartes, sinó que acostumava a escriure a màquina uns quants paràgrafs amb notes breus manuscrites a final de pàgina. Preferia poc i sovint, com per anar dient que estava viu i que es recordava dels amics i familiars.

L'Olivetti era la seva millor aliada però, desgraciadament, no podem saber si l'hagués arraconat per fer-li el salt amb una amiga més jove i atractiva: la computadora. Llavors encara no hi havia ordinadors a l'abast de tothom, però crec que després de desaprovar-los i condemnar-los, mig d'amagat, hagués demanat al seu nét, expert en informàtica, que l'iniciés en aquest inextricable univers, tal com va fer el pare, germà seu, després d'innombrables diatribes contra el petit japonès que tenia engabiat dins l'IBM:

– Si et plau, Marta –deia, traient tota la paciència de què era capaç–, digues a aquest nipó que no l'entenc, que faci el favor de parlar un altre llenguatge; o –Maleït botiró, ara no em creu!, fa el que li dóna la gana! –protestant amb impotència continguda; o...

Però en va aprendre i mai més va fer els seus articles amb la màquina que fidelment l'esperava sota la funda de plàstic. Com que tots els germans eren força iguals en les seves fílies i fòbies, per això crec que el tiet Jaume també s'hagués passat de bàndol.

El *tu a mà o a màquina?* per lligar escriptors s'ha convertit en el *tu a màquina, encara?* «Ens hem de modernitzar, sí senyors», diu en Capri des del disc –single, si us plau– que encara conservem.

«Estampava correctament els punts sobre les is»

Per com escrius, et diré qui ets

Molts sabem que els germans Ministral i Masià eren bastant semblants en les seves apreciacions i recels per les nombroses afeccions que els van unir, com va ser la seva curiositat per la psicologia i, amb ella, la descoberta de la grafologia. Ja el seu pare, el iaio, mestre i escriptor ocasional, s'hi havia interessat, però va ser en Jaume el primer a escriure sobre aquesta temàtica, sota el pseudònim de Lartsinim, en *El caso de la grafología*, relatant en estil novel·la negra com es resolía un cas analitzant la lletra del delinqüent. El tiet Enric també va ser un gran psicòleg, llegia, s'informava, es prenia molt seriosament l'estudi de la ment i el comportament humà, i va reunir una gens insignificant biblioteca sobre aquesta ciència, entre la qual hi havia nombrosos exemplars de grafologia. El pare, a diferència dels altres germans més decantats per l'anàlisi projectiu de l'escriptura, es va inclinar més cap a la perícia cal·ligràfica, i va col·laborar amb la justícia a descobrir si una lletra dubitativa era del mateix autor que les presentades com a autèntiques.

I qui signo aquestes ratlles, néta, filla i neboda d'aquests afeccionats a la grafologia, també m'hi vaig aproximar i hi vaig descobrir un món molt interessant, apassionant, si bé ple de riscos perquè quan més n'aprens més t'adones del molt que et falta aprendre, com passa sempre que un s'endinsa humilment en una ciència. Tanmateix, encara es fa més evident en el cas de la grafologia, perquè implica interpretar què suposen els trets de l'escriptura, sobretot aquells que estan més amagats a la vista perquè per desxifrar-los cal un domini expert i seriós del mètode. Per aquest motiu, ara se'm fa realment costerut analitzar la personalitat del tiet Jaume perquè és una persona de qui ja tinc una imatge predeterminada, de manera que seguirem un sistema invers. És a dir, a partir del que crec que conforma el seu caràcter, buscaré si els grammes m'ho confirmen.

En Jaume Ministral i Masià era un home corpulent, de bona planta, sempre correctament vestit i pentinat, el que podríem dir, fins i tot als meus ulls adolescents, un home atractiu. D'ulls blaus i cabell blanquinós, tenia un parlar suau, ben modulad, de locutor de ràdio, amb un to molt peculiar que no sé descriure però que servo en la memòria com si hi acabés de parlar. Perquè quan ell venia a casa omplia tota l'estança amb la seva veu, es feia escoltar i tots quedàvem embadalits de les històries que explicava, fins que una rialla esclatava espontània després de qualsevol futilesa que se li acudia.

Si jo no hagués estat la seva neboda i no conegués el llenguatge emprat pel meu avi, el tiet Enric i el meu pare, potser m'hagués fet por ser blanc de les seves sàtires, però sabia que ells eren els primers de trufar-se de si mateixos, com podria corroborar-ho amb incomputables anècdotes. Aleshores, escoltar les seves converses era com acudir a un combat verbal de qui la deia més grossa i qui feia riure més als altres, però no amb un riure estrident, sinó amb aquella franca rialla que s'encomana a la panxa contenta i que d'aquest epicentre s'escampa per tot el cos amb un pessigolleig de felicitat. Era un combat per fer fora les cabòries i qui estava fora del ring no hi entenia un borrall.

Així, doncs, la seva lletra ens diu que, en efecte, era un home de presència elegant, tracte refinat i modals educats, especialment visible en les majúscules i la forma de dibuixar la signatura. En canvi, no sembla concordar tant l'escriptura que observo amb la seva façana pública, ja que és força més senzilla del que el personatge aparentava. La seva ironia i les seves falòrnies el feien figurar com un home més complicat, més interessat, més presumptuós, però és evident que la seva timidesa i el seu caràcter insegur el portaven a cobrir-se d'una façana dura i protectora, alhora. Ho sabem pel mode com tancava els ovals de les os, els bucles de les as i un cert tremolor que s'atribueix sovint a la *rampa dels escriptors*.

Ironia versus tendresa

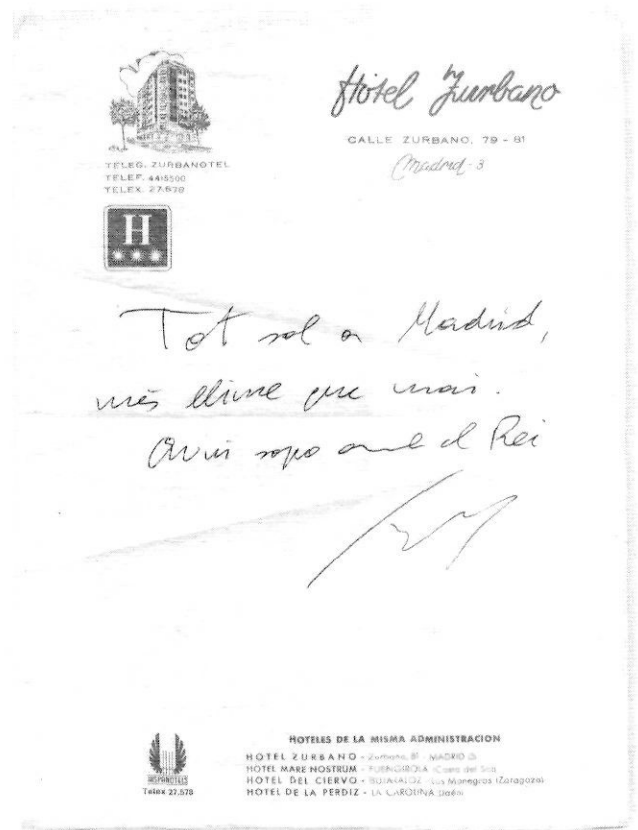
Com nombrosos personatges públics, presenta dues formes de comportament, l'un, en Jaume familiar i amical, i l'altra, en Jaume mestre i escriptor, a qui costa més de conèixer perquè es tapava darrere les paraules tipogràfiques de la màquina d'escriure. En analitzar els seus manuscrits arribem amb major profunditat a la persona en el seu jo més íntim i podem saber que era ordenat, amb una gran força de voluntat que l'empenyia a la perfecció, reflexiu i lúcid, estampant correctament els punts sobre les is.

No obstant això, les idees li acudeixen precipitadament a la ment sense que sovint tingui temps d'escriure-les, com llarg recorregut hi ha entre el pensar i el fer. Té moltes intencions i inventiva agosarada, però li manca autoestima suficient per a portar-les a la pràctica. És massa susceptible i li costa encaixar les crítiques negatives i abans d'arriscar-se a perdre prefereix no passar a l'acció.

La direcció de la base de la caixa d'escriptura és desigual i serpentina, com desigual eren els seus estats d'ànim, que passaven de l'optimisme més fecund al pessimisme més negre que el portava a anul·lar-ho tot. El mode en què traça les erres, eles i pes, ens assenyala aquest caràcter variable que amaga, en el fons, una gran sensibilitat emocional que ell vol dissimular amb gests d'orgull però que no acaba d'aconseguir. La seva novel·la més reeixida, *Ciutat petita i delicada*, és la mostra més tangible de la seva tendresa cap a les coses petites, humils, senzilles, que són aquelles que guarda zelosament en els racons pregons dels seus records d'infància. Darrere de la ironia se li escapa la tendresa.

La dicotomia entre el que voldria ser i el que és es revela palesament, hi ha enfrontament entre el com li han ensenyat a comportar-se i els seus sentiments oberts i altruistes, esbojarrats, poc convencionals. No és ben bé que es reprimeixi del tot, perquè pot canalitzar-ho a través de la paraula aguda, però sí que aflora una certa hipocresia en la seva conducta d'home seriós i respectable, quan li agradaria fugir de les coses mundanes, amagar-se al niu i gaudir de la seva independència. Fer el que ara en diríem *passar*, però la seva rectitud moral, fruit d'una educació severa, el condueix a la senda dels bons nois, pulcres, honorats i treballadors.

Els enllaços ens confirmen que li agradava anar a la seva, mentre les corbes de certs grammes ens indiquen que tenia aspiracions elevades, transcendents, que el preocupava l'espiritualitat. La ratlla inclinada d'arrancada de la signatura s'origina des de la terra i s'enlaira cap al cel, cap a la galàxia dels pensaments, de l'intangible, de l'Ésser Suprem, cosa que corrobora la seva inquietud per les religions, no

«La base de la caixa d'escriptura és desigual i serpentina».

tan sols la catòlica, que era la que el portava més de cap, sinó qualsevol creença. Recordo que parlava molt sovint de la mort, li tenia un gran respecte. Li feia por ser no-res, pols, buit, i es plantejava obsessivament qüestions de fe i pràctica eclesial, respostes que intentà dilucidar públicament en l'obra de Josep M. Gironella *Cien españoles y Dios*.

En definitiva, el tiet Jaume va viure sempre a contracor, sempre dubtant, sempre analitzant-se, amb l'interès de perfeccionar-se cada dia, de ser millor davant els altres i davant la immortalitat, jugant el joc de les ànimes que canten i dansen, que són alè i que són ritme, que gaudeixen dels plaers sens descuidar l'esperit, com la seva lletra feta d'aire i tinta. Podria certament dir moltes més coses d'ell, tant pel que vaig viure com pel que mostra la seva escriptura, però els personatges estan fets de misteri i no seré pas jo, perquè els estimava i m'hi assemblo, qui els reveli.

Marta Ministral i Masgrau és grafòloga i neboda de Jaume Ministral.